

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

prosinec 2016

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

zdá se to neuvěřitelné, ale tímto číslem završí Kompost pětileté působení ve virtuálním prostoru. Asi nemusíme psát, že to všechno uteklo jako voda - to je vcelku jasné. I to, že budeme pokračovat, dokud budeme moci. Zejména bychom na tomto místě chtěli poděkovat všem, kdo se jakkoli významným způsobem zapojili do tvorby kompostové náplně. Zvláště v dnešní době, kdy je jakákoli dobrovolná a neplacená aktivita takřka projevem směřování proti proudu, si velmi ceníme všech, kdo si ukrojili něco ze svého volného času a věnovali jej tomu, aby náš časopis mohl i nadále fungovat. Aniž bychom to nějak extra plánovali, zaobírá se jubilejní šedesáté číslo jedním stěžejním tématem, které se zdá být přesahující. V mnoha různých podobách a

Z obsahu tohoto čísla:

Jaká je naše ekologická stopa?.....	2
Zahradou poznání.....	3
Velký Měsíc na strakonické obloze...	3
Pět důvodů, proč sjezdové lyžování..	4
Rysí hlídky přijímají nové.....	5
Aleje a rybníky u Sudoměře.....	5
Cassiopeia znovu na startu.....	6
Vítězný příspěvek soutěže.....	7
Dva způsoby, jak pomoci.....	7
Dílčí vítězství v boji za zákaz.....	8
Putování Vodňanskem - 5. díl.....	9
Kouzlo rebarbory nezaniká.....	10
Podzimní náhradní výsadba.....	10
Neliterární echo o „nehrdinství“	11
Večer s dokumentem - 34. díl.....	12
Psychologie vztahu k životnímu.....	15
Prosincové zastavení.....	16
Píšeme o přírodě a pro přírodu.....	16
Konzervace zeleniny.....	17

konkrétních „aplikacích“ jsme na něj upozorňovali od samého počátku. Je to naše osobní (spotřebitelská) zodpovědnost nad dopadem naší samotné existence na prostředí - v konkrétních parametrech vyměřovaná tzv. ekologickou stopou. Snažili jsme se ukázat, že nemusíme být jen ve správnou chvíli na správném místě, abychom mohli něco změnit. Pro mnoho velkých věcí je rozhodující naše každodenní běžné konání. A na to se budeme snažit poukazovat i nadále, po vzoru slavného literáta Edmunda Burkeho: „**Nikdo nedělá větší chybu než ten, kdo nedělá nic v domnění, že to málo, co udělat může, nemá smysl.**“ Protože i to vše špatné, co kolem nás je, je pouze výsledkem mnoha drobných a neviných nezájmů a neúčastí.

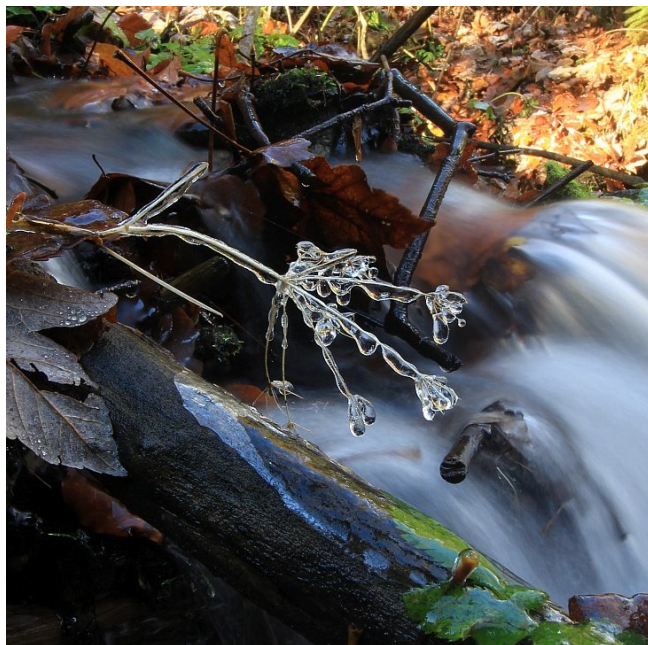

Foto Roman Szpuk

Děkujeme všem za vaši přízeň a přejeme klidné Vánoce, váš Kompost. -jj-

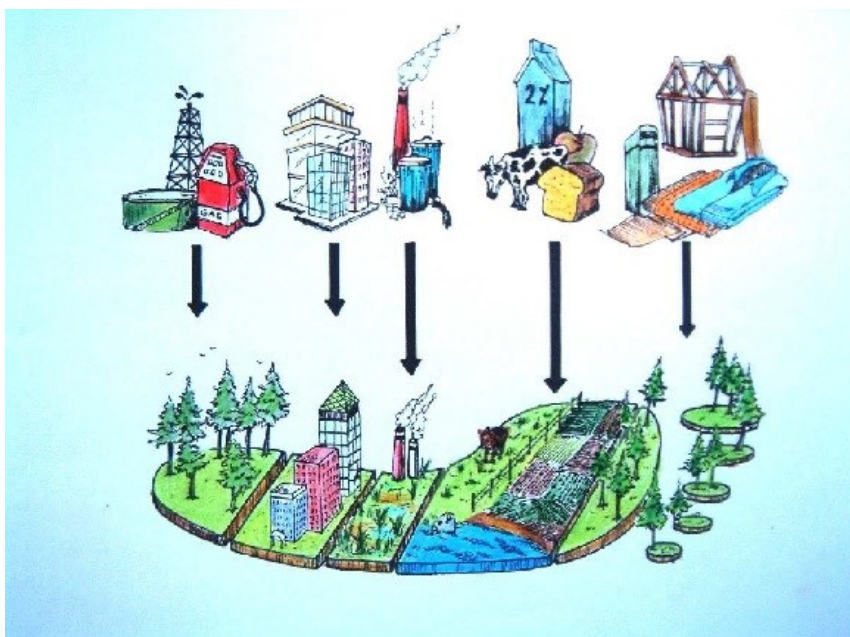

Ohlédnutí

Jaká je naše ekologická stopa?

Velká, to už asi všichni víme. Tak velká, že by bylo potřeba mít k dispozici ještě jednu Zemi navíc, abychom mohli náš život na ní nazvat často používaným termínem „udržitelný“. A navíc to nikoho moc netíží a nezajímá – o čemž jsme se mohli přesvědčit z nízké návštěvnosti dalšího pokračování Zelených otazníků. Ale to je trochu jiné téma. Možná to má co do činění s některými souvislostmi rozebíranými v rámci recenze na knihu na straně 15. Téma nám představil dlouholetý odborník na toto téma a tvůrce několika kalkulaček ekologické stopy RNDr. Viktor Třebický, Ph.D.

Princip ekologické stopy je pro řadového člověka natolik abstraktní záležitostí, že její samotná znalost nemá příliš velké šance na výrazné změny v našem chování. Asi největší překážkou je fungování dnešní globalizované společnosti, kdy se následky našeho každodenního chování projevují na druhém konci světa (za pytlíkem chipsů s palmovým olejem nevidíme konkrétní pokácený strom v indonéském pralese, za kilem hovězího si nepředstavíme spotřebovaných 15 000 litrů vody...). Následky nevidíme, nevnímáme je a nemáme touhu cokoli měnit. Jedná se vlastně o „dokonalý“ a provázaný komplexní systém kolektivní viny. Všichni škodíme (i když každý trochu jinak), ale zároveň nemůžeme na nikoho ukázat prstem. Naše vlastní „škodlivá stopa“ je totiž dokonale skrytá v moři škod všech ostatních. Navíc většinou společností nejsou ani tyto

škody vnímané jako škody, ale jako blahobytné využívání zdrojů, které máme k dispozici. S následky, které platí příroda – svým fungováním na dluh – s devastací ekosystémů, snižováním biodiverzity a zhoršováním životního prostředí pro nás všechny. Celá záležitost připomíná bujarý večírek. Dokud je co pít, nálada je skvělá... Jen málokdo myslí na kovovinu.

Ale tohle všechno je „jenom“ filozofický podtext analytického vědního oboru. Nauka o ekologické stopě se pokouší tyto spletené principy rozmotat a vyčísřit – můžeme tedy spočítat ekologickou stopu pro celou Zemi, jednotlivé státy, města, podniky, ale i jednotlivce. To nám samozřejmě může pomoci při změnách, které by nás mohly posunout blíže k oné udržitelnosti. Pokud ovšem budeme chtít. Spočteno to už totiž je. Dokonce víme, jak to všechno udělat a že s dnešní úrovní technologického pokroku může-

me. Jenom prostě nechceme, protože hromadění hmotných statků a generování krátkodobého zisku máme tak nějak už pár desetiletí dědičně vryto pod kůži a vším kolem nás jsme o tom stále a znovu přesvědčováni.

Při výpočtu ekologické stopy běžného spotřebitele (tedy každého z nás), se chtě nechtě zase vrátíme k filozofické úrovni původního tázání. Neboť výčet opatření, po kterých bychom měli při snižování ekologické stopy sáhnout, se neposlouchá dobře. Jíst méně masa, cestovat na kratší vzdálenosti, volit energeticky úspornější bydlení a vytápění, kupovat méně spotřebního zboží, omezit se v nákupu potravin, které k nám dorazily přes půl světa. Následovat tato doporučení by přece znamenalo vzdát se mnoha příjemných výtobků, které nám dávají dnes a denně pocítit, že na to máme, že si to můžeme dovolit, že žijeme ve vyspělém světě a nikdo nám přece nemá právo něco zakazovat. A že tohle všechno je vlastně ten jediný důvod toho, v jakém stavu se naše planeta (naš domov) nachází? Na a co...? Vždyť já sám s tím přece nic nezmůžu. Nebo ještě lépe – nezačnu, dokud se nepřidají ostatní. Jednoduché, že?

Záměrně v tomto ohlédnutí neuvádím konkrétní čísla. Pokud by nevedla k odpovídajícím opatřením, jsou vcelku zbytečná. Pokud by někoho z vás zajímal výpočet jeho vlastní ekologické stopy, existuje dnes již celá řada zajímavých webových aplikací a kalkulaček ([zde](#) nebo [zde](#)). Jestli vás zajímají jednotlivé spotřebitelské návody, jak tu svou stopu snížit, kromě těch uvedených výše, si můžete nechat napovědět právě otázkami v uvedených dotaznících. Kdo by si chtěl tuto na první pohled nepřehlednou změť zcela zjednodušit, dá se doporučit něco, co jsem si sám pro sebe nazval efektivní střídmostí. Od tázání, zda kupovat to, či ono, bychom se v mnoha případech mohli úspěšně posunout do pozice tázání, zda to vůbec musíme kupovat, případně nebude-li to mít náhodou nějaký jiný dopad (např. na životní prostředí) než ten pozitivní na náš pocit nauceného „spotřebitelského blaha“? Tento model by samozřejmě neměl vést k pocitům blížícím se askezi, ale naopak k osvobození od mnoha zbytečností, které se po nepatrných troškách podepisují na postupující destrukci globálního životního prostředí. -jj-

Zahradou poznání

Beseda "Zahradou poznání aneb Zasadím jabloňku u cesty bílé" (25. 10. 2016) byla zážitkem, který už v době předadventní vyvolával dojem idylického nalezení hvězdičky v rozkrojeném jablku. Svůj podíl na tom mělo i několik dívek ze sboru Fere Angeli, které pod taktovkou paní Marcely Mikové hned v úvodu navodily sváteční atmosféru. A sama publikace „Zahradou poznání“ je milým dárkem pro ty, kdo si cení tradic a mají hezký vztah k ovocným stromům, k regionu a jeho osobnostem, k jihočeské krajině...

Téma besedy, představené Ing. Miroslavem Šobrem z Odboru životního prostředí, se týkalo projektu MÚ Strakonice, k jehož uskutečnění vedla snaha zanechat generaci našich dětí aleje a sady složené z ovocných stromů tradičních odrůd. Obce, které se přihlásily ke spolupráci, mohly využít finanční i organizační pomoc, přičemž kromě výsadby dřevin šlo také o vytvoření odpočinkových míst s lavičkou a s pamětní deskou. Jednotlivé vesnice i města tak měly možnost informovat o tom, kdo ze spisovatelů nebo výtvarníků pocházel z našeho kraje, kdo jej navštěvoval, zvětšil jej v některém svém díle nebo se přátelil s někým ze zdejších obyvatel. Projekt byl spjat i s internetovou soutěží (viz [zde](#)). Bude ještě pokračovat dalšími díly, z nichž jeden bude zaměřený na vědce, druhý na filmy. Hlavním realizátorem bude, tak jako doposud, pan Šobr.

Projekt "Zahradou poznání" má už nyní, po čtyřech letech své existence, pěkné výsledky: přes šedesát pamětních zastavení a více než tisíc zasazených stromků - hrušní, třešňi apod., ale hlavně jabloní (takových odrůd, jako je např. Parména zlatá, Míšeňské, Matčino, Strýmka nebo Panenské). Získal za to ocenění Jihočeská ratolest 2015. Při našich cestách krajinou, které ve spolupráci ŠK a strakonickou ZO ČSOP pořádáme, si některá ze zmíněných míst budeme moci ukázat - například hned nyní v prosinci, kdy máme namířeno do okolí Sodoměře (viz pozvánka na str. 14).

Téma projektu je nám samozřejmě velmi blízké, protože i my máme ve zvyku ukazovat v krajině jak zajímavé stromy a jiné přírodniny, tak i dějiště různých knih nebo rodné domky osobností, pamětní desky, náhrobky, atd. atd. V sázení ovocných dřevin jsme také už několikrát přiložili ruku k dílu a máme radost, že se jim dobře daří. Jen bychom si přáli, aby veřejnost věnovala větší pozornost nejen nově vysazovaným stromům, ale i těm, které už dosluhují.

Ještě i v pokročilém věku hrají v přírodě svoji úlohu a velmi nás mrzí, když je vidáme nešetně ořezané a jinak poškozené. Vzhledem k tomu, že staré sady, aleje, remízky nebo parčíky patří k místům s dobrou biodiverzitou, bylo by potřeba provádět obměnu proschlých stromů za nové pokud možno postupně, a ne bezmyšlenkovitě naráz.

Pomyslíme-li při hledání hvězdy v jablčku na zdraví a štěstí nejen pro sebe, ale pro všechny, budeme na dobrý stav přírody pamatovat snad přece jenom o něco více než dosud. Dá se přece žít tak, aby platilo, že svoboda jednoho tvora končí tam, kde začíná svoboda jiného. Vánoční stromky se dají vybírat mezi těmi, které překážejí v růstu jiným a musely by tak jako tak být odstraněny... k tělocviku může kromě cvičení patřit i úklid listů a spadlých větviček... před dětmi můžeme stromy chválit, a ne si na ně stěžovat... při odpočinkových cestách se můžeme kromě ciziny zaměřit i na bližší cíle, putovat častěji a pozorněji krajinou našeho domova... s úctou užívat toho, co nám zanechali předkové, a starat se o to, abychom i my zanechali něco pěkného potomkům... **-ah-**

Jedno z pamětních míst s mladými stromky a krytými lavičkami - u Sodoměře, foto -ah-

Velký Měsíc na strakonickém obloze

V pondělí 14. 11. 2016 již od ranních hodin sdělovací prostředky informovaly, že se na obloze objeví mimořádně velký úplňk Měsíce, od roku 1948 naprosto ojedinělý. Další podobný úkaz se bude opakovat až v roce 2034. Protože byly večer podmínky pro pozorování na hvězdném strakonickém nebi příznivé, zkusil jsem našeho nebeského souputníka vyfotografovat. Výsledek si můžete prohlédnout. Blíže je o zmíněném jevu napsáno například [zde](#).

Foto -vh-

Galerie zajímavých fotografií tohoto úkazu je [zde](#). V galerii můžete najít hodně pěkných fotografií, které mohou být inspirací k pořízení zajímavých snímků třeba i v naší krajině, popřípadě městě. Také se nemusí jednat vždy jen o Lunu, ale nechají se pořídřit zajímavé „momentky“ Slunce, a to bez příslušného filtru, třeba za ranní mlhy. A to právě v tomto ročním období. Opět to chce jen hnout tělem. **-vh-**

Překopávky

Pět důvodů, proč sjezdové lyžování poškozuje přírodu a životní prostředí

V [srpnovém čísle Kompostu](#) jsme zveřejnili článek o rozdílech mezi tzv. měkkou a tvrdou turistikou a přislíbili jeho pokračování zaměřené na zimní sporty. Obě témata spolu totiž velmi úzce souvisejí. Velká část z nás bere zimní sporty a zejména sjezdové lyžování jako nedílnou součást zimního období. Napadlo nás někdy, jaké dopady má právě sjezdové lyžování na přírodu nejen v místech, kde se této kratochvíli věnujeme? Hned zkraje zároveň přiznávám, že patrně neexistuje plnohodnotná alternativa tohoto vyžití, která by byla šetrnější. Nabízet výměnu sjezdových lyží za běžky je patrně nemyslitelné a mimo upravené sjezdovky nedocílíme adrenalinového zážitku, který od tohoto sportu očekáváme. Jedinou možností je tedy tuto zábavu ve prospěch přírody omezit nebo zcela vynechat. Na druhou stranu tímto rozhodnutím ušetříme nejen velké množství času, ale zejména finančních prostředků, které je možné zainvestovat jinak. Pro ty z vás, které tento úvod neodradil od dalšího čtení, přináším několik nejpodstatnějších souvislostí mezi podporou fenoménu dojíždění do lyžařských center, sjezdovým lyžováním a poškozováním životního prostředí.

Ještě než přistoupím k výčtu, je důležité upozornit na jednu významnou souvislost, která je pro většinu z nás patrně nejvíce skrytá. Provoz lyžařských center je na jednu stranu akcí extrémně finančně nákladnou, na stranu druhou může být akcí extrémně výnosnou (viz významné rozdíly mezi „dobrymi“ a „špatnými“ lyžařskými sezónami). Na tento byznys je navázána celá řada dílčích činností (ubytovací, stravovací služby...). Navíc tento fenomén roste rok od roku. Je tedy nasnadě, že každoročně vzrůstají i prostředky vložené do propagace tohoto vyžití. A že kampaně cílí hodně vysoko, je patrné v zimě doslova na každém kroku. S udiveným výrazem sleduji, jak jsou počínaje listopadem součástí téměř každého meteorologického zpravodajství také výčty mocností přirozené a umělé sněhové pokrývky v hlavních zimních destinacích, fungujících vleků a mnohdy i živé vstupy na sjezdovky. Tato pravděpodobně neplacená reklama nám nenápadně podsouvá informaci, že sjezdové lyžování má být pro naše životy normou.

Pět nejzávažnějších ekologických dopadů najdete níže. Podrobněji se o problematice dočtete v [tomto článku](#).

1) Nárůst zájmu o sjezdové lyžování má negativní vliv nejen ve stávajících střediscích, ale způsobuje tlak na vznik nových sjezdovek a související infrastruktury a služeb. Ze své podstaty se většina lyžařských provozů nachází v odlehlých horských oblastech, dost často i v rámci chráněných územních celků (NP, CHKO). Zvýšený development má negativní vliv i na politická rozhodování o těchto typech území a hospodaření v nich (obchodování s pozemky, snaha o oslabení ochrany přírody v těchto územích). Typickým příkladem byl kontroverzní návrh lanovky na šumavský Hraničník (viz [zde](#)).

2) Odlesnění pro budování sjezdovek způsobuje fragmentaci krajiny, v prudkých svazích přispívá k erozi půdy. Pokud musel být kvůli sjezdovce vykácen lesní porost, je její negativní vliv zřejmý. Je narušována přirozená migrace živočichů, otevřené porostní stěny navíc zesilují ničivé účinky velkých větrů a kurovcových gradací. Úbytek lesního porostu ve svazích urychluje odtok vody a zesiluje povodňové události v nížinách. Ani sjezdovky v rámci lučních porostů nejsou bezproblémové. Terénní úpravy svahů a další technologické zásahy snižují druhovou rozmanitost bohatých horských luk. Sjezdovky jsou navíc často dotravňovány chudou směsí běžných travin.

3) Umělé zasněžování, bez kterého se dnes již většina sjezdovek neobejde, mění vodní režim krajiny. K vytvoření 1 m³ technického sněhu je zapotřebí 250 – 500 l vody. Její odběr mění poměry vodních zdrojů v zimním období. Jsou zaznamenány i případy, kdy bylo zasněžování realizováno pomocí pitné vody (viz např. [zde](#)). Technický sníh leží na sjezdovkách každoročně o několik týdnů déle než přirozená pokrývka, jeho škodlivý účinek je tedy dlouhodobě kumulativní. Energetická náročnost provozu sněhových děl je zřejmá a značná. S postupující klimatickou změnou navíc bude potřeba umělého zasněžování výrazně stoupat. Zatajovanou skutečností je také přidávání nejrůznějších aditiv do vody pro přípravu technického sněhu – zejména pro lepší vlastnosti kolem bodu mrazu. Více se k problematice technického sněhu dočtete [zde](#).

4) Jednorázové dlouhé dojezdy představují významnou uhlíkovou stopu sjezdového lyžování. Drtivá většina turistů v rámci ČR dojíždí za lyžováním z Prahy a velkých měst

Sjezdovka na okraji Nízkých Tater, foto -jj-

auty do pohraničních pohoří (Šumava, Krkonoše, Krušné hory, Beskydy). Ve velké míře se jedná o jednodenní výlety na několikasetkilometrové vzdálenosti. Část lyžařů zajíždí podobným způsobem i do alpských středisek (zde jsou navíc v posledních letech ve srovnání s českými centry mnohdy výhodnější podmínky).

5) Provoz sjezdovek je energeticky náročný - kromě umělého zasněžování i provozem vleků a lanovek - a je zatěžující i v mnoha dalších ohledech. Populární je v posledních letech večerní lyžování, které kromě zjevné energetické náročnosti zatěžuje křehké horské prostředí i světelným smogem. Závažný je také hluk z lyžování a údržby sjezdovek v klidovém zimním období pro celou řadu živočichů.

Je důležité si uvědomit, že s postupující klimatickou změnou budou všechny výše popisované negativní vlivy narůstat. K dosažení stejných podmínek budou v budoucnu zapotřebí vyšší energetické a finanční vstupy. Případně dojde k přesunu tohoto vyžití do vzdálenějších oblastí, což s sebou ponese další ekologickou zátěž. Sjezdové lyžování a zimní sporty jsou jedním z nejpodstatnějších odvětví tzv. tvrdé turistiky s ohromnými negativními dopady na cenná horská společenstva. Pro většinu z nás jsou však tyto souvislosti stále ještě dobře skryté. *-jj-*

Rysí hlídky přijímají nové dobrovolníky

Chcete se dozvědět více o životě rysů a vlků v Čechách? Chcete pomoci jejich návratu do naší přírody? Chcete poznat nové lidi a trávit smysluplně a příjemně zimní víkendy na Šumavě a v Pošumaví? **Pojedte s námi stopovat šumavské rysy a vlky.** Od pátku do neděle 9. -11. prosince 2016 se koná v Prachaticích Ostrovidění, úvodní školení pro dobrovolníky Rysích hlídek Hnutí DUHA.

Foto Josefa Volfová

V průběhu víkendu se zájemci o ochranu a monitoring rysů a vlků dozvědí, jak rozpoznat pobytové znaky šelem v naší přírodě, jak správně dokumentovat nálezy či odebírat vzorky pro vědecké účely. Připraveny jsou přednášky a besedy se zajímavými hosty o životě šelem v Čechách, aktuální informace o stavu šumavské rysí populace či rozšíření vlka. Věnovat se budeme také tématu ohrožení a ochrany těchto zvířat.

Více informací o činnosti Rysích a Vlčích hlídek společně s přihláškou na úvodní školení naleznete na stránkách www.selmy.cz. *Josefa Volfová*

Aleje a rybníky u Sudoměře – krátké zastavení u Markovce

Obec Sudoměř a její okolí znají občané Strakonicka, Písecka a možná jiných okresů povětšinou podle jedné z prvních bitev mezi husity a křižáky. Méně lidí si všimne kromě majestátního monumentu představujícího Jana Žižku z Trocnova (postaveného roku 1924) i krásných a zajímavých stromových alejí po hrázích historických rybníků. Přitom zrovna ony dávají krajině a vodním plochám nádech vyváženého prostředí, které moderního, možná společensky utahaného člověka potěší.

Zkusím se projít v krátkém vyprávění po cestě nejběžnější, turisticky značené (tedy po hrázi Markovce) a dojít k zmiňovanému žižkovskému monumentu a možná i o kousek dále.

K cestě do Sudoměře je možno použít, kromě vlastních nohou nebo drátěných kol, také vlak. Vystupuje se u malé zastávky s bývalým strážním domkem, u něhož kupodivu ještě vydržely ovocné stromy hmatající svými větvemi s jablky do prostoru vlakového nástupiště. Cesta vede k silnici, kde se za železničním přejezdem skrývá zdánlivě malý rybník. Pokud se přimějeme sejít ke hrázi, odhalíme tajemství klenutého můstku podcházejícího po trať a spojujícího malou hladinu severní s hladinou jižní. Můstek je dostatečně široký, takže vyplašené kachny divoké, možná z úsporných důvodů, někdy nepřeletí trať, ale prostě jí podletí. Zajímavostí tohoto rybníka, s názvem Potočný, není jen zmiňovaný můstek, ale třeba také kamenný kříž nebo mohutné koryto vedoucí od výpustního zařízení.

Pohled do sudoměřských alejí, foto -vh-

Ale nezdržujeme se dále a pokračujeme k Markovci po silnici obroubené duby letními a osikami. Někdy v patách stromů objevíme „čarovné“ koláče bílé houby, běločechratky obrovské. Samotný Markovec nás kromě aut na parkovišti přivítá hlasem vodních ptáků, z nichž nejsnáze poznáme lysku černou nebo kachnu divokou. Občas se nám podaří vyrušit labutě velké nebo volavky popelavé či volavky bílé. Samotná alej rozložená po hrázi Markovce je tvořena převážně duby letními nebo duby červenými. Mezi nimi se objevuje bez černý, svída krvavá nebo hloh jednosemenný. Místy v aleji probleskne jehličí borovice lesní nebo modřínu opadavého. V podzimním mlhavém ránu jsem v aleji pozoroval drobného střízlíka malého, strakapouda velkého, budníčka malého, strnada obecného. Zaznamenal jsem přelet čížka lesního, stehlíka obecného, ale také hejna kormoránů velkých. Ve středu hladiny se pohupovaly potápky roháčové. Ptačí celebritou by byl asi lovící orel mořský. Na zemi aleje se mísily žaludy dubu letního se žaludy dubu červeného. Občas prolétla vzduchem velká sršeň obecná. Celkem jsem od státní silnice k pomníku napočítal přes 220 kusů různých druhů stromů. Jen v málo případech jsem viděl zjevné napadení jejich kmenů dřevní houbou. Zhruba třetina z tohoto počtu by zřejmě potřebovala provést udržovací řez, který by odstranil usychající větve, nebo případně pokácet z důvodu bezpečnosti. V některých stromech jsem pozoroval vstupní otvory velkých broučích obyvatel, dnes už vzácných, což by mělo vyloučit bezmyšlenkovité dendrologické zásahy do těchto alejí.

Dno samotného rybníka obnažené při vypouštění neposkytlo žádné zvláštní zajímavosti z živočišné říše, pokud nepočítáme rybí obsádku. Ale přesto i zde se naleznou podivné bizarnosti, jako jsou kosti hospodářských zvířat vyčnívající na jednom místě z bahna.

Volavka bílá nad Markovcem, foto -vh-

Rybník Prostřední byl na vodní ptactvo chudší. Z jarních měsíců zde mám zaznamenán výskyt skokana zeleného, který odolává náporu rybí obsádky. Hladina je bohužel zbarvená přítomností sinic a drobné zálivy mezi rákosím mají při břehu občas nevábny zelený škraloup. Tomu odpovídá i přežívající vodní živočišstvo, které je v případě měkkýšů tvořeno uchatkou nadmutou. Pokusy nalézt alespoň běžné druhy pijavek byly takřka liché.

Za rybníkem Prostředním je skupinka čtyř dřevěných „božích bojovníků“ a místo k odpočinku. Já jsem však pokračoval dále k Mladějovicím a zastavil se u stoky protékající lesem s názvem Bažantnice. Nedalo mně to a podíval jsem se po měkkýších, z nichž nejpočetnější skupinu tvořila vlahovka narudlá (*Monachoides incarnatus*) doprovázená žihlobytkou stinnou (*Urticicola umbrosus*) a vřetenatkou obecnou (*Alinda biplicata*). K nalezení byly pěkné ulity plamatky lesní (*Arianta arbustorum*) a byla zde i zřejmě ze Strakonicka mizející keřovka plavá (*Fruticicola fruticum*). Když jsem se zadíval do korun stromů, přibyla do jejich druhového zastoupení olše lepkavá. Zaslých jsem i hlas ledňáčka říčního, kterého jsem také pozoroval u Markovce. Na volné ploše louky jsem občas sledoval bělásky řepové, babočku paví oko a babočku admirála. Slabě se ozývala jakási saranče, ale bohužel nenašel jsem ji. Takže neurčena. Posledním shledáním, při bádání u potoka, bylo

hartusení veverka obecné, rezavé formy, kterou jsem nechtěně vyrušil.

Ale čas pokročil a byl čas na návrat. V přírodě hodinky předstihují mysl. Na hrázi Markovce jsem našel velkého, ale bohužel přejetého, slepýše křehkého. Škoda, do zazimování mu asi chybělo už jen pár dní, ale na jeho bezpečnost se zřejmě nenahlíží jako na lidskou. Stejně tak dopadly i drobné myšice, které se už nedaly určit. Ještě se mně do cesty připlétl spěchající střevlíček obecný a ploštice štíhlenka. Podzim a přicházející zima nejsou tak bohaté na aktivní živočichy, ale o to více je času na pozorování a všímání si krajiny okolo sebe. Jen to chce zkusit a vysednout z čalounění vozidla ponechaného třeba na přiloženém parkovišti, opotřebovat si boty a hnout člověkem. To si ostatně můžete zkusit 10. prosince tohoto roku, kdy se do Sudoměře vypravíme společně v rámci akce Šmidingerovy knihovny. Pozvánku najdete na stránce 14. (Napsáno v měsíci říjnu a listopadu 2016.) -vh-

Cassiopeia - znovu na startu

Vstoupíte-li do budovy v Husově ulici č. 380, kde sídlí Ekoporadna Šmidingerovy knihovny, můžete navštívit také strakonickou pobočku organizace Cassiopeia. Kromě souhvězdí na obloze se takto jmenuje centrum environmentální pedagogiky, které spolupracuje především se školami všech stupňů v Jihočeském kraji. Jeho provozovatelem je Forest – základní článek Hnutí Brontosaurus. Cassiopeia nabízí výukové programy pro školní kolektivy na různá environmentální témata. Výukový program je zařazený pojem pro jedno- až několikahodinový blok aktivit, které vedou účastníky k osvojování konkrétních znalostí, dovedností či vhladů. Lektor při něm využívá rozmanité metody, které účastníky aktivizují a naplňují úsloví „škola hrou“. Některé z nabízených programů se odehrávají na přírodních lokalitách, jako jsou Tůně u Hajské, Stará řeka nebo Podskalí. Ostatní probíhají buď přímo ve školách, nebo v učebně v Husově ulici. Učitelé tyto programy využívají v rámci environmentální výchovy, která je dnes nedílnou součástí školního vzdělávání. Cassiopeia organizuje také vzdělávací semináře pro učitele. Její hlavní pracoviště v Českých Budějovi-

cích funguje už dvacet let. Nabízí také výukové programy s multikulturní tematikou a výukové programy podporující utváření zdravých vztahů ve školních kolektivech. Strakonická pobočka vznikla v roce 2011. Od samého začátku až do letošního srpna v ní působila lektorka Petra Tůmová. Při své práci s dětmi využívala své umělecké nadání, dokázala přitom pracovat s neobvykle širokou škálou témat. Propojení environmentální a dramatické výchovy pak prezentovala i na seminářích pro učitele. Po jejím odchodu za jinými povinnostmi Cassiopeia angažovala dvě nové lektorky, které se nyní zaškolují a postupně přebírají výukové programy. Vítejme však případnou spolupráci s každým, kdo by chtěl realizovat vlastní nápady a obohatit tak činnost organizace. Spolupráci se školami obnovíme nejpozději začátkem nového kalendářního roku. Nabídka výukových programů se bude částečně měnit, výhledově však do ní chceme zařadit i multikulturní a osobnostně–sociální témata, která jsou novým lektorkám blízká.

Foto Tomáš Smrž

Rokem 2017 končí pětileté období, ve kterém měla Cassiopeia povinnost udržovat chod strakonického pracoviště, vytvořeného díky finanční dotaci EU. Nemáme však zájem jeho činnost ukončit, naopak se pokusíme o nové nadechnutí a nalezení „ekologické niky“, ve které by mohla být udržitelnost opravdu dlouhodobá. **Tomáš Smrž**

Autor pracuje jako lektor environmentální výchovy a vzdělávání v Cassiopeie v Českých Budějovicích. Od září 2016 je zároveň vedoucím pracovníkem organizace.

Vítězný příspěvek soutěže o předplatné časopisu Naše příroda

Do uzávěrky fotografické soutěže o roční předplatné časopisu Naše příroda se nám přihlásilo celkem osm příspěvků. Ve spolupráci s redakcí Naší přírody jsme vybrali vítězný příspěvek a zveřejňujeme jej níže i s doprovodným textem, který byl součástí celkového hodnocení. Paní Vaškové gratulujeme a ostatním děkujeme za účast. Obdrží od nás cenu útěchy a jejich

Foto Helena Vašková

soutěžní příspěvky budou postupně uveřejňovány v dalších číslech Kompostu. **-jj-**

Rybník Věžák – Český ráj

Tento rybník, jako jeden z osmi rybníků, se nachází v Podtroseckých údolích v Českém ráji. Je zajímavý vystupujícími skálami – Vodními věžemi, odtud i jeho název. Na skalních římsách věží hnízdí poštolky, jejich křik se nese nad hladinou, hlavně když krmí mladé. Na samém vrcholku roste zajímavá borovice a ze skal je překrásný výhled na část rybníka.

V bezprostřední blízkosti rybníka, v mokřadu, roste dábílík bahenní, zajímavý svým květenstvím, které je obklopeno neuzavřeným bílým toulcem. Hladinu také dosti často brázdí užovka obojková. Baví mě pozorovat její ladné pohyby při plavání. **Helena Vašková**

Dva způsoby, jak pomoci opuštěným zvířatům

Rok se s rokem sešel a opět jsme uspořádali pomoc pro opuštěná zvířata. V pořadí již **šestý ročník materiální sbírky pro azyly Sirius v Záhoří u Písku** je v plném proudu. Probíhá od 14. 11. do 18. 12. a vaše dary jsou podobně jako v předchozích ročnících určeny pro asi padesát psů, více než šedesát koček a jednoho poníka. Provozovatelka azylu paní Ivana Gašparíková má v péči převážně stará, handicapovaná a problémová zvířata. Vzhledem k jejich množství uvítá jakoukoliv pomoc ve formě krmiva, ale i zateplovacího materiálu do kotců. Darovat tedy můžete např. psí i kočičí granule, konzervy, paštiky, salámy, piškoty a pamlsky. Dále (klidně i použité a vyřazené) deky, povlečení, ručníky, na zateplení skvěle poslouží zbytky koberců a lin, věnovat můžete také odčervovací tablety a další antiparazitní přípravky, kočkolit, hračky... Poníkovi uděláte velkou radost suchým pečivem, senem i slámou.

A kam můžete věci nosit? Sběrných míst máme hned několik:

Foto Ivana Bůbalová

Každý rok se podaří nasbírat množství krmiva, které svěřencům azylu vystačí na téměř dva měsíce. V loňském roce se aktivně zapojily děti ze Základní školy T. G. Masaryka v Blatné a poslaly velké množství pamlsků a hraček, čehož si velmi vážíme. Právě od nich do azylu putovalo několik krabic plných drobných, přesto velmi užitečných dárků. Doufáme, že i letošní sbírka bude mít úspěch a díky vám všem, kteří nám pomáháte přispívat na dobrou věc, budou Vánoce v azylu Sirius zase o něco šťastnější a veselejší. Více informací o sbírce se dozvíte z [facebookové události](#).

Druhou událostí, která má za cíl pomoci bezprizorním zvířatům, je **vydání benefičního tematického kalendáře na rok 2017 s názvem Dvě tváře**. Ten je výsledkem několikatydenní spolupráce autora, fotografa Václava Chodla, majitelů zachráněných psů a slečen z Blatné, jež pro kalendář zapožívaly. V pátek 11. listopadu se konal v Komunitním centru aktivního života v Blatné slavnostní křest (fotografie [zde](#)). Večer zúčastněným zpříjemnila hudební sestava Anča Band v menším formátu a pan Václav Chodl starší. Akce byla úspěšná, prodalo se přes sto výtisků. Samotný kalendář vznikl od letošního září a v rekordně krátkém čase se před objektivem fotoaparátu vystřídalo 12 dívek a 15 psů adoptovaných ze Záchytných kotců MP Blatná. Cílem tohoto projektu je podpořit zařízení z okolí Blatné, která se starají o opuštěné psy a kočky. Jedním z nich jsou již zmíněné Blatenské záchytné kotce, ale také např. azyl Sirius v Záhoří u Písku. Pokud vám není lhostejný osud opuštěných zvířat, můžete je podpořit koupí kalendáře za cenu 200 Kč v Infocentru v Blatné na tř. J. P. Koubka 4 nebo na pobočce Šmidingerovy knihovny Za Parkem ve Strakoncích, Husova 380 (tel. 721 658 244).

Foto Ivana Bůbalová

Za všechny organizátory vám děkuje a více informací k oběma projektům poskytne **Ivana Bůbalová**, tel. 602 467 689, e-mail: ivana.bubalova@seznam.cz.

Dílčí vítězství v boji za zákaz kožešinových farem

Nejen všichni ochránci zvířat s napětím očekávali hlasování o novele zákona na ochranu zvířat proti týrání. Ta by v případě přijetí měla ukončit chov a usmrcování zvířat primárně za účelem získávání kožešin - měla by tedy znamenat faktický konec většiny fungujících kožešinových farem v ČR. Zmíněnou novelu navrhl padesát poslanců napříč politickým spektrem s podporou vědeckých pracovníků a stali se tak tlumočníky přibližně 70 % většiny české veřejnosti, která se vyjádřila pro zákaz kožešinových farem. Hlasování se po průtazích uskutečnilo 9. listopadu. Pro postoupení návrhu do dalšího čtení hlasovalo

Farma Křižanovice, foto archiv organizace OBRAZ - Obránci zvířat

67 poslanců, proti bylo 57 a 21 se hlasování zdrželo. Na další jednání zákona byla stanovena lhůta 90 dnů. V případě přijetí by se ČR připojila k dalším evropským státům (Velká Británie, Rakousko, Nizozemí, Chorvatsko...), kde podobný zákaz již funguje. S jeho platností by nesměly vznikat nové farmy a ty stávající by do konce roku 2018 zanikly. Tento první a významný krok k úplnému zákazu kožešinových farem je výsledkem dlouhodobé činnosti několika iniciativ na ochranu zvířat. Ty prostřednictvím důkazních materiálů o způsobech chovu na farmách samotných vyvolaly diskusi nad tímto tématem v médiích i u samotných politiků. Jmenný seznam poslanců, kteří návrh podpořili, najdete [zde](#). -jj-

Putování Vodňanskem - 5. díl – Do srdce vodňanských rybníků

Pro dnešní díl putování jsem zvolil území navazující na lokality popisované v minulých dvou dílech seriálu. Vydáme se do západní části vodňanské rybníční soustavy, ohraničené na západě vrchem Blyštice a na východě soustavou sádek vodňanského pokusnictví, resp. samotným městem Vodňany. Jelikož se zeměpisně jedná o pomyslný střed celé soustavy, sbíhají se zde rozmanité biotopy a větší část území si zachovává svůj přírodě blízký ráz, můžeme tuto část krajiny bez ostychu nazvat srdcem vodňanských rybníků.

Pro pěší putování můžeme zvolit buď žlutou turistickou značku vedoucí z Vodňan až na zříceninu Helfenburk, nebo zčásti souběžnou červenou značku, která nás ze stejného výchozího bodu zavede až na Skočický hrad. Kromě rybníků a cenných přírodních vlastností má tento kus země i svou vlastivědnou hodnotu. Obě turistické značky nás provedou kolem mlýnů fungujících v minulosti dlouhá století při Blanickém (Mlýnském) náhonu – U Pomijů, U Martinců, U Forků a U Karásků. Podrobnosti o nich samotných i o pohnutých osudech mlynářů a jejich rodin nám sděluje PIXOVÁ (2014) ve své monografii o mlýnech na řece Blanici.

Výlet do jedné z nejcharakterističtějších částí Vodňanska začínáme u rybníka Příbramovského. Ten je ze všech popisovaných nejvíce ukrytý mezi souvislými porosty dřevin i před frekventovanými cestami a má pro rybník poměrně neobvyklý podlouhlý tvar. O to zajímavější zákoutí však on i jeho bezprostřední okolí vytváří. Pokud se k rybníku vydáte po zelené turistické značce od Svinětického jezu, zaujme vás určitě divoce meandrující Blanický náhon, který vás zavede až k výše zmiňovanému Karásků mlýnu (ten v posledních desetiletích sloužil nejdříve jako zázemí pro pionýrský tábor, posléze jako turistická ubytovna) a na samotnou nenápadnou hráz Příbramovského rybníka. Odsud můžete pokračovat do dvou různých směrů k ostatním rybníkům. Za povšimnutí stojí určitě kompaktní a velmi obtížně prostupný lužní porost v trojúhelníku mezi tímto rybníkem a rybníky Loviště a Námětek. Podmáčený háj olší lepkavých a bříz bělokorých je mezi vodními kanály doplňován porostem paprkatky samičí a dalších vlhkomilných rostlin. Chvilími tak může evokovat „bažinné scény“ Zemanovy Cesty do pravěku. Na rybníce můžeme spatřit volavku popelavou, kachnu divokou, u břehů pak užovku obojkovou.

Směrem na jih z tohoto velkého háje vystupuje rybník Loviště oddělený od zemědělských pozemků prstencem porostu vrb

Hráz mezi Dolním a Velkým ústavním rybníkem, skokan zelený, foto -jj-

vý rybník tak zajímavé scénérie jako předešlé nádrže. Výjimkou jsou podobné polostrůvky jako na rybníku předchozím.

K soustavě zbývajících těsně sousedících rybníků blíže k Vodňanům dojdeme nejspíše od výše uvedeného mlýna po turistické značce. U Pomijů mlýna míjíme dvě drobné nádrže – Hluboký rybník a Pražáček – a dostáváme se k rybníku Zámeckému. Celá tato partie pouze hrázemi oddělených ryb-

Západ Slunce nad Příbramovským rybníkem, foto -jj-

popelavých. Rybník poskytuje útočiště pro kolonii raků chechtavého. Pozorovat můžeme také lysku černou a potápku roháče při péči o mláďata. Z hráze Loviště se nabízejí krásné pohledy na Svobodnou horu, vrch Blyštici a Skočický hrad. Po návratu na rozcestí u Karásků mlýna se vydáme k rybníku Námětek. Nepřehlédnutelné jsou polostrůvkové formace vytvořené rukou člověka při odbahňování rybníka. Spontánní sukcesí zde vznikly bohaté porosty bříz, olší a vrb. Vzhledem ke špatné přístupnosti jsou ideálním útočištěm pro vodní ptactvo.

K největší vodní ploše této části vodňanské soustavy – Novému rybníku – se dostaneme po silnici od Krašlovic směrem na Vodňany. Cestou míjíme menší Kohoutovský rybník – ten nejlépe obhlédneme od Martinců mlýna. Dobrodružnější povahy mohou projít část z rozsáhlého, přibližně desetihektarového háje olší a topolů kanadských s bažinatými pasážemi a sítí kanálů propojujících Nový rybník s Námětkem. Vzhledem ke své poloze mezi hlavní silnicí a poli již neposkytuje No-

ničních nádrží je velmi bohatá na vodní ptactvo. Na Zámeckém rybníku můžeme pozorovat velké kolonie racka chechtavého, kachny divoké, potápky roháče, skupinu kvakošů nočních a několik jedinců poláka chocholačky. Sousední téměř čtvercový Velký ústavní rybník je rovněž útočištěm racka chechtavého. Hráze oddělující jednotlivé rybníky jsou zpevněné menšími jedinci javorů, jasanů, dubů a olší. Jsou ideální pro pěší výlety i pozorování místní fauny. V porostech rákosí můžeme spatřit typického obyvatele – rákosníka obecného. I přesto, že se zdejší prostředí jeví jako naprosto nevhodné pro život obojživelníků, často při březích narazíme na skokana zeleného. Na hladině sousedního Dolního rybníka k břehu často připlavou bohaté kolonie chráněné kotvice plovoucí, která je v posledních letech rozšiřována do více rybníků celé soustavy. Dvouhektarový Malý ústavní rybník byl v roce 1985 vyhlášen přírodní památkou z důvodu ochrany kriticky ohroženého plavínu leknínovitého. Ten se sice již dlouhá léta z důvodu změn v hospodaření na tomto rybníce nevyskytuje, podle sdělení odborníků však přežívá mnoho desetiletí v semenné bance sedimentu. Na Malém ústavním rybníku s nižší obsádkou tržní ryby můžeme pozorovat hnízdicí labuť velkou nebo lysku černou a rovněž rozsáhlé trsy kotvice. Poslední z rybníků – Doktorovský rybník – je domovinou opět pro lysku, racka a potápku. Pomyslně uzavírá celou skupinu. Odtud můžeme pokračovat směrem k sádkám školního pokusnictví a dále k uskupení rybníků pod Střední rybářskou školou. Ale o tom zase někdy příště.

Pokud bychom se vydali popisovanou cestou v opačném směru, dalo by se říci, že by se jednalo o exkurzi po rybnících od těch „typicky hospodářských“ směrem k těm, které jsou zručněji vklíněny do krajiny a přispívají více k rozmanité vodní mozaice vzdálenějšího okolí Vodňan.

Doporučená literatura:

PIXOVÁ, J.: Na břehu Blanice – Vodňansko, 2. dopl. vyd., nakladatelství Kalina, 2014.

Kouzlo rebarbory nezaniká

Od jara se uživatelé v Centru sociální pomoci Vodňany starali o kytičku našich babiček - rebarboru. Naši předci nepěstovali nic jen tak, uměli beze zbytku využívat vše, co jim příroda poskytla. A nejinak je tomu i u našich seniorů, kteří žijí v CSP Vodňany. Proto jsme se nechali poučit a prakticky si nechali ukázat, jak se z „obyčejného lupení“ vykouzlí vynikající buchtka, která si nezadá s dobrým cukrářským výrobkem. Mistrné kuchařky a kuchaři z řad seniorů si s grácií poradili s množstvím přibližně pro šedesát strážníků. Odpoledne po obědě se rozdělili se všemi uživateli našeho domova a společně si na výborné buchtě pochutnali.

Eva Remišová, instruktorka volného času Centra sociální pomoci Vodňany

Foto Eva Remišová

Podzimní náhradní výsadba ve Strakoniciích

Počátkem měsíce listopadu jste si mohli ve Strakoniciích všimnout nové stromové a keřové výsadby. Na podrobnosti jsme se zeptali pracovníka Odboru životního prostředí MÚ Ing. Ondřeje Kofroně.

Náhradní výsadba v Ellerově ul., foto -jj-

Jaký počet dřevin byl během podzimu 2016 vysazen a o jaké druhy se jednalo?

Celkově bylo vysázeno 37 ks stromů a 35 ks keřů. Jednalo se o druhy buků, dubů, habrů, jabloní, jírovců, liliovníků, lip a bobkovišni. U stromů se jednalo o školkařské výpěstky s balem o velikosti 14/16 cm, u bobkovišně pak o velikosti 60/80 cm.

Na jakých místech ve městě výsadba proběhla a na základě čeho byly lokality vybrány?

Dřeviny byly vysázeny na místa výpadek po vichřici a dále též na místech, kde došlo ke kácení z jiných důvodů a funkční význam dřevin je zde žádaný. Jedná se o lokality: U Sv. Markéty (6 ks), Rennerovy sady (10 ks), Ellerova (6 ks), Písecká (2 ks), Na Jelence (3 ks), Park u hradu (3 ks), Pionýrská (1 ks), Strojařů (1 ks), Stavbařů (1 ks), trvalkový záhon Mír (2 ks), před ZŠ Povážská (2 ks + všechny keře).

Předpokládám, že se jednalo o povinnou náhradní výsadbu za v minulosti proběhlé kácení dřevin.

Ano, jedná se o realizaci náhradní výsadby, a to za kácení provedené SŽDC.

Chystají se v blízké budoucnosti další podobné akce?

Další výsadbové akce nejsou v nejbližším období předpokládány.

Neliterární echo o „nehrdinství“ nevánočního stromu aneb Špatná pohádka pro dospělé

Stojím vedle cesty, po které se v něčem železném přepravují dvounozí tvorové. Říkají si prý lidi. Nevím, jak jsem stár, ale pamatuji si dobu, kdy pod tou jejich cestou vznikal nový, velký otvor. Byl jsem tehdy ještě mladý. Vzpomínám si na průvody dvounožců procházejících nedaleko mých kamarádů. Pamatuji si na doby, kdy někteří z mých kamarádů zmizeli pod náporem pil.

Když jsem si začal uvědomovat svoji existenci, dvounožce přestalo bavit brodit se mezi kalužemi vody u mého kmene. Jednoho dne přišli, mé kořeny okopali, obrousili, zasykali ostrým kamením a zalili černou hmotou, které říkají asfalt. Jaký to byl pocit, nelze vypovědět. Povrch okolo se stal kluzkým, a tak, když přišel sníh, posypali jejich cestu a mé kořeny solí. A jejich mláďata se přestala kousek ode mě klouzat po sněhu na věcech, kterým říkají sáně. Pak přišli jiní, a protože stojím u jejich cesty, navěsili na mě tabuli, kde si něco sdělovali. Ale tabule byla z neživého dřeva, a tak brzo shnila. Jinou už na mě nedali. Tloukli svá sdělení rovnou něčím špičatým do mé kůry. Jiní na mě namalovali jakousi značku, podle které se prý dvounožci řídí. To povídala straka, co bydlela dříve na kraji lesa. Prý aby se neztratili, když jdou do krajiny, kde nežijí.

Potom si pamatuji, jak jednou přišli dva, jeden starší a druhý mladší. Prý, že je mě nutno pokácet. Prý asi brzo spadnu. Jenže nakonec se domluvili, že přes to všechno, co jsem od lidí vytrpěl, jsem pořád ještě plný života. Nechali mě žít. A tak jsem tu dále, bezmála deset dvounožcích let... Jak jsem kdysi slyšel od ptáků, kteří vlezou všude, na jednom místě na kopci nad námi žije podobný strom. Prý se jmenujeme lípy srdčité. A ten starý strom, co je také lípou, prý je tu už asi tak 500 let. Vůbec netuším, jak mohl tak dlouho přežít. Asi je, jak říkají dvounožci, památný. Nebo kouzelný. Někdy jej objímají svými větvemi a něco si mrmlají a zapisují na nějaké listy. Je před ním cedule, co prý říká, jak moc je památný a co všechno se o něm vypráví.

Jeden opeřenec, co mu říkají sýkora, mně pověděl, že někde, kde lidé bydlí, a kam už nevidím (škoda), stojí u tekoucí vody také strom. A dvounožci mu dali ke kořenům také ceduli. Je to strom hrdina, z doby, kdy přišla velká voda a vzala přechod přes řeku i s kamennými dvounožci, co na něm stáli. Hledí jako my k nebi a měli jim připomínat dvounožčí utrpení. Tak ten strom ten proud vody vydržel a roste si dál. Ale není to prý lípa, je to akát. A to všechno vím od té sýkory, co má kroužek na noze a je prý někde dobře zapsaná u dvounožců. Takže se jí musí věřit.

Také mě navštěvuje jiný pták, má to být kos černý, ale tenhle není úplně černý. Má bílou hlavu. Od něj vím, že kus ode mě rostou také lípy. Jenže ty to mají asi horší než já nebo ten akát. Považ, dvounožce, jsou uprostřed kamenné plochy na holé

pláni nedaleko asfaltové a kamenné cesty. Jejich kořeny jsou schované pod železnou mříž, a asi aby neutekly, tak se v noci na ně odspodu svítí. Nebo se tam lidi jiných lidí ve tmě bojí? Možná to tak bude, protože dlaskové prý kvůli tomu lidskému strachu přišli někde nahoře na jiném kopci o svoje tisy, co od nich dostávali v zimě krmení. Dlaskové se v nich schovávali a jedli jejich semena, když byla krajina někdy pod ledovým příkrovem. Lidem se asi víc líbí žít bez nás stromů, nebo tak, aby nás měli upoutané v těch svých mřížích.

Je mi to všechno divné. Jestli je ta planina s mými kamarády a mřížemi obrazem dvounožčí krásy, proč si tam tedy rovnou na ní neudělají i místo pro svůj pelech, nehrají tam své hry, nepijí a nejedí tam své živiny a neodpočívají tam? Vždyť je tam v době, kdy kveteme, tak teplo a v zimě tam fouká vítr obohacený o vůně pohyblivých železných krabic a lidi se obalí teplou kůrou, takže asi nestrádají. Tak co jim vlastně chybí? Proč nám napřed ubližují, aby to bylo všechno podle nich, a

Kos ze strakonického nádraží, foto -vh-

pak si nás stejně skoro ani nevšímají? Pomysli, dvounožce, jaké asi pro nás je, stát celý život, den co den, s kořeny v betonu a čekat na milostivý déšť, který projde železnou mříž. Nebo se těšit aspoň na mírné počasí, které nepálí jako oheň. Na „cucnutí“ šťávy, kterou dostaneme od vás skrze umělý kořen zaražený k naší patě. Mám tomu kosovi věřit? Kroužek na noze nemá, a navíc má bílou hlavu. Je divný. Tak

Upovídaný strom, foto -vh-

nevím.

Není to tak dávno, co k mým kořenům zabloudil srstnatý tvor, co mu říkají potkan. Prý se narodil rodičům, které lidi chovají pro potěšení, jenže byl nadbytečný, tak jej pustili jednoho dne ven. Ale než to tomu potkanovi udělali, tak se je naučil poslouchat. Protože potkani jsou prý chytří. A tak kdesi slyšel, že to moje místo tady všude okolo se má nějak měnit. Má tu být ještě víc betonu a asfaltu než dřív. Nevím, zda mu mám věřit. Ten starší a mladší dvounožec, co mě nenechali pokácet, už tu u mě dlouho nebyli. Asi by přišli, kdyby se mělo něco dít. Ale je také možné, že o tom nevědí. Učený ježek, co taky všelicos od lidí zaslechne, o nich říkal, že mají na zvláštních listech nějaké znaky, podle kterých se řídí. Říkají tomu zákony. A prý ti dva, co tu byli, se asi snažili podle nich řídit, a proto žiju. Prý je tam také někde o nás, stromech a keřích. Ale kdo mu má věřit. Všechno popíhá. V noci pořád někde šmejdí, přitom dupe a funí a nic okolo něj není v klidu. Dokonce ani on sám, protože má často ty, no ano, blechy.

A také ten potkan povídal, že si mám nějakého dvounožce všimnout, nějak jej přilákat a můj příběh mu povědět. O kořenech v asfaltu, o zraněních v mém kmeni, o vodě se solí, o silných větrech, které zlomily mé větve, o zvířatech, která nedaleko mě žijí, o usychajících kamarádech, o změnách, které se možná chystají. Je toho hodně, co bych mohl říci, neboť náš čas plyne pomaleji než lidský, a tak ti to, dvounožče, povídám, abys to stihl zaznamenat. Ale je také možné, že to s časem, který je mezi tebou, mnou a jinými dvounožci, bude naopak. Chtěl bys žít podobný život, v kterém nejsi hrdina?

Poznámka závěrem:

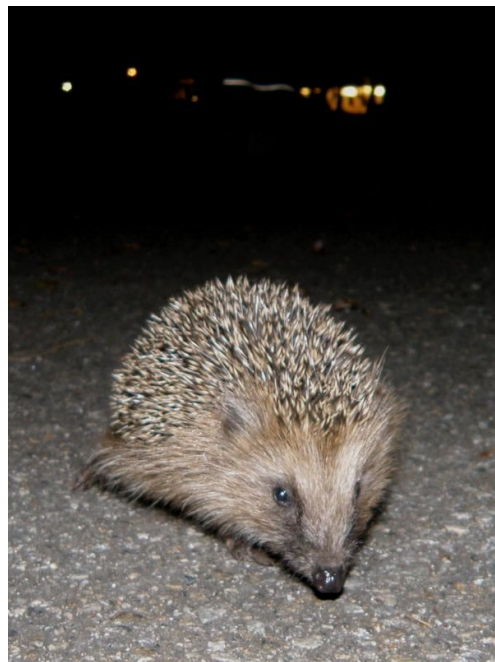
Myslíte, že všechno, co bylo napsáno, bylo zcela a úplně vymyšleno a vůbec se nás to netýká? Posud'te si sami.

Upovídaný strom, který promlouvá už jen tím, že existuje, má dvě tváře. Tu lepší vidíte na fotce. Blíží se přece Vánoce a jsme svátečně naladěni. Tu horší si prohlédněte třeba po svátcích, v nějaký všední, obyčejný den, až vyjdete ven.

Sýkoru a ostatní zmíněné opeřence si najdete sami v Rennerových sadech nebo u Mlýnské stoky. Kosa černého s bílou hlavou jste si možná někdy všimli u nádraží. Měl by být „mediálně profíláklý“.

Ježek západní s nespočteným počtem bodlin, tedy vědecky neurčený, žije poblíž budovy pošty u nádraží. Chytrého potkana vypuštěného z něčí domácnosti můžete nejnázve potkat na soutoku Otavy a Volyňky. Je obvykle zvědavý, ale nekamarádí se. Nechytat a nesahat!

Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. je na webu Ministerstva vnitra České republiky - viz [zde](#). Povídání o chystaných změnách v okolí povídací lípy najdete [zde](#). -vh-

Ježek od nádražní pošty, foto -vh-

Večer s dokumentem – 34. díl – Before the Flood

Jedním z nejpůsobivějších momentů posledních měsíců na poli globální ochrany životního prostředí bylo pro mě jednoznačně poskytnutí snímku Before the Flood celému světu. Záměrně píšu poskytnutí, protože není příliš častým zvykem, aby se jakýkoli film podobných parametrů dostal bezplatně k tak širokým masám, jako se to povedlo u tohoto dokumentu. Edukativní epos reflektující a varující před nastávající změnou klimatu z dílny National Geographic byl promyšleným způsobem

„rozstřelen“ do celého světa – do škol, kostelů a hlavně s vlastním dabingem na stream weby mnoha desítek zemí. Což je určitě jeden ze signálů, nakolik to tvůrci s šířením poselství filmu myslí vážně. Věřím, že se tak dostal nejen k zájemcům, kteří situaci znají, ale hlavně k těm, kteří stále ještě přemýšlejí, jak to vlastně s tou změnou klimatu je. Dokument totiž ponechává stranou spekulace nad otázkou, zda se Země ohřívá, či nikoli. Jde rovnou k podstatě a ukazuje skutečný stav věcí. Zčásti je totiž mozaikou z míst, kde nejenomže globální změnu klimatu můžeme zdokumentovat, ale kde už se s ní lidé a příroda natvrdo potýkají. Jednotlivé příklady je asi zbytečné popisovat, jsou na-

tolik výmluvné a symbolické, že mají svou velkou váhu i bez komentáře. V dokumentu nechybí ani spotřebitelské tipy, jak může pomoci každý z nás. Zklamáním je pro mě doporučení, kterak snížit spotřebu hovězího (což je jedna z komodit přispívající ke změně klimatu zdaleka nejvíce), a to jeho nahrazením kuřecím. Jako by se tvůrci chvílemi báli zveřejňovat nepopulární doporučení.

Nikdy jsem nebyl moc velkým příznivcem okázalého hollywoodského světa. Drobnou, ale podstatnou výjimku jsem si ale udělal u herce, který je hlavní postavou a průvodcem dokumentu. Leonardo DiCaprio, který získal status „posel míru při OSN“, se nehraným způsobem stává na několik let svého hereckého života laickým badatelem principů a dopadů globální změny klimatu. Na první pohled se to může zdát jako prospěchářství a další promyšlený tah, jak na sebe upoutat pozornost a nasbírat další celebritní body. Až do chvíle, než si uvědomíme, kolik nepřátel a problémů si asi tímto neohroženým tažením přivolá. Leo je také dost často kritizován pro svou nekompetentnost, což je nepochybně fakt. Není studovaným odborníkem a nebojí se to i v samotném dokumentu několikrát připomenout - možná proto, že důkazy, které od vědeckých kapacit a po celém světě za těch posledních pár let nashromáždil, by nás opravdu měly posunout od zbytečných debat k činům. Já sám jsem neodhalil žádný podstatný důvod, proč si nemyslet, že mu problém leží člověčím způsobem na srdci a snaží se s tím dělat to nejlepší a nejúčinnější, co mu jeho pozice umožňuje.

Tíživější stránkou dokumentu je odhalení, proti komu vlastně v tomto boji stojíme. Není to tak docela samotná změna klimatu, ale spíše nepředstavitelně mocné politicko-průmyslové garnitury, profitující na našem celosvětovém fosilním zřízení. Technologicky jsme schopni tento obrovský problém zvládnout, zatím ale prohráváme na poli politické shody. Vlivné skupiny lobbistů a zkorumpovaných vědců se snaží populistickými hesly přesvědčit politiky i širokou veřejnost, že globální oteplování je uměle vytvořený hoax, a využívají k tomu všech dostupných prostředků. Na této frontě tak čeká svět pravděpodobně boj nejobtížnější.

I přes všechnu naléhavost je zhlédnutí tohoto filmu velkým zážitkem. Podepsalo se na něm také prvotřídní filmařské řemeslo a nechybí v něm ani velmi silné momenty, jako třeba setkání Lea s papežem Františkem. Pro všechny, kteří téma nikdy nezkoumali do hloubky, je film rozhodně i zdrojem zajímavých informací. Pro některé může představovat alegorii celosvětového environmentálního hnutí a zejména naději, že se proroctví potopy nenaplní. Kromě toho všeho dokument přišel ve správnou dobu – několik měsíců po pařížské konferenci. V době, kdy se musí náš svět rozhodnout, zda skončit s pověstným řezáním si větve, u které tak moc ještě netušíme, jak je vlastně silná. Volbu amerického prezidenta bohužel zvrátit ke „klimatu příznivějšímu“ kandidátu nedokázal. Má však velký potenciál pomoci se změnou „odspoda“.

Dokument, jehož název byl do češtiny tak trochu nepřesně přeložený jako „Je s námi konec?“, můžete zhlédnout např. [zde](#).
-jj-

Pozvánky - prosinec 2016

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření

úterý 6. 12. - "Pokročilí"

čtvrtek 8. 12. - "Začátečníci"

Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská. Kurzy probíhají 1x měsíčně do května. Nenavazují na sebe, hlásit se je možné na každý zvlášť. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Přijďte rozšířit své kulinařské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánskou kuchyni. Kurzovné 80 Kč. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné a Volyni.

Zelené otazníky - "Co je to komunitou podporované zemědělství?"

středa 14. 12., 18 hod., bývalý Baobab (nad Zborovem, Bavorova 20, Strakonice)

Proč jsme založili šumavskou KPZ? Co se ukrývá v BIO a co v konvenčních potravinách? Kudy vede cesta k lokální potravinové soběstačnosti? Jaký význam mají biozemědělské komunity pro zemědělství, pro spotřebitele a pro Zemi?

Na tato témata si s vámi budou povídat a několik krátkých dokumentů vám promítnou členové nově vznikající KPZky na Strakonicku - Míra Kouba, Tomáš Hauser a Jirka Zemánek.

Adventní farmářské trhy

neděle 11. a 18. 12., 13 - 17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Volné pokračování podzimních farmářských trhů. Sortiment bude doplněn tematickým adventním zbožím a občerstvením. Součástí akce bude bohatý doprovodný kulturní program. Bližší informace k termínu 11. 12. se dozvíte [zde](#). -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Zastavení v čase

Čtvrtek 1. 12.: Krátké setkání, ztišení, verše (Jaroslav Vrchlický), poetická próza (Jindřich Šimon Baar). Od 18:00 na pobočce Za Parkem.

Přírodovědná a vlastivědná přednáška

Středa 7. 12.: Promítání z cest do přírody – např. na pobřeží Severního moře. S dalšími snímky se mohou připojit ti, kdo se předem ohlásí v půjčovně Za Parkem nebo na hrdlickova@knih-st.cz. Od 17:00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Výlet do okolí Sudoměře

Sobota 10. 12., sraz v 10:15 před nádražím ČD, v 10:23 jede vlak do Sudoměře. Projdeme se, s povděkem zavzpomínáme společně na uplynulý rok a pouvažujeme, co podnikneme v tom příštím. Zpět jede vlak např. v 13:22. Můžeme i přejít do Čejetic nebo jít pěšky až domů.

Strakonické příběhy XXXVI.

Úterý 13. 12.: Karel Skalický: Kostelník Domorázek se svěcenou křídou. Adventní čas a vánoční svátky ve starých Strakonících. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Tvořivý podvečer

Čtvrtek 15. 12.: Alena Šimáčková: Ozdoby a dárečky. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (např. barevné papíry, hedvábný papír, tenký drátek, nůžky, lepidlo, předem připravené roličky na papírový pedig).

Hraní na kantely

Neděle 18. 11.: vánoční hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Páteční schůzky kroužku MOP

Pro předškolní a mladší školní děti (i v kočárku) s rodiči, ale případně i pro starší školáky, kteří by si mohli založit samostatný oddíl. Přicházet mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravdělně. Sraz 9. 12. a 16. 12. v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO. 9. 12. půjdeme do parčíku u nemocnice (nadělovat do krmítka), 16. 12. si ukážeme velký hvězdářský dalekohled a (snad) také hvězdy a Měsíc. Ostatní schůzky vynecháme, ale v neděli 25. 12. ve 13:00 se sejdem u psího útulku, navštívíme jeho obyvatele a dáme jim mlsat piškoty.

Výstavky

Výstavka větviček k určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace) - na pobočce v Husově ul. č. 380. Pokračují i dlouhodobé akce (Paměť strakonických stromů, Nejmilejší knihy aj.) a prodej levných, zachovalých knih.

Do začátku ledna bude na pobočce ŠK Za Parkem (mimo dnů, kdy nejsou výpůjční hodiny) k vidění výstavka hub nalezených při akci "Zimní houbaření v Písku", která se konala 26. 11. 2016.

Otevřeno Po a Čt 13 – 18, St 8 – 12 hod. Od 22. 12. do konce roku bude na pobočce zavřeno.

Více informací na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720). -ah-

Drobné smetí

Kontinuální výzva Nové zelené úsporám

Na konci listopadu byla vyhlášena nová kontinuální výzva programu Nová zelená úsporám. Týkat se bude výstavby bytových domů s velmi nízkou energetickou náročností a také doplňkových stavebních prvků -

Vánoce nazeleno

Před dvěma roky vydala organizace Veronica v mnohém nadčasový průvodce šetrnějšími Vánoce. Naleznete zde spoustu tipů nejen k nákupu dáreků (materiálních i nemateriálních) a další nápady k prožití Vánoc méně konzumním způsobem. V el. podobě je k dispozici [zde](#). -jj-

Literární okno

Psychologie vztahu k přírodě a životnímu prostředí

Kniha PhDr. Jana Krajhanzla, Ph.D. s tímto názvem se mi před časem dostala do ekoporadenského fondu, a i když je to jedna z těch, která přináší víc dalších otázek než odpovědí, pomohla mi tak trochu utřídit myšlenky, které se (možná nejen) mně často honí hlavou. Publikaci můžeme označit jako fúzi dvou vědních oborů – psychologie a environmentalistiky (ochrany životního prostředí, chcete-li) – někdy nově nazývanou termínem ekopsychologie. Není však nudným a vágním popisem něčeho abstraktního, ale přináší nespočet příkladů z každodenních situací.

S rozvojem člověka stoupá (zejména v posledních desetiletích) povědomí o globálních environmentálních problémech. Někdy dříve nebylo více lidí, kteří se označují za „milovníky přírody“. Přesto se lidstvo pohybuje už poměrně daleko za prahem ekologické krize, projevující se rozsáhlou devastací ekosystémů. Je tedy nasnadě, že tu „něco“ nehraje. A to „něco“ se snaží definovat tato kniha. Myslím, že se jí to podařilo vcelku dobře. Asi nejčastější tázání těch, kdo se pohybují hlouběji v environmentalistických vodách, je formulka: „Proč lidé nechrání životní prostředí?“. Naivně jsem při čtení knihy očekával nějaká konkrétnější doporučení typu: „Jak to udělat, aby se lidé začali chovat vůči životnímu prostředí zodpovědněji?“. Ale je mi jasné, že na tuto otázku není jednoznačná odpověď. Nebo spíše, že společnost není zatím v takové fázi, aby se dal tento problém tak jednoduchým způsobem specifikovat. Prozatím tedy musí postačit pochopení souvislostí otázky předchozí.

Kamenem úrazu je babylónské zmatení jazyků v popisu našeho vztahu k přírodě. Jeho rozuzlení je podstatnou částí textu knihy a přináší vysvětlení toho, proč můžeme mít přírodu rádi, a proč ji můžeme zároveň poškozovat. Náš psychologický vztah k přírodě má totiž pět vrstev, kdy pouze ta pátá má významnější dopad na poškozování, resp. ochranu životního prostředí: potřeba kontaktu s přírodou, adaptace na přírodní podmínky, estetický postoj k přírodě, etický postoj k přírodě, environmentální vědomí (environmentální chování). I v případě, že jsou první čtyři charakteristiky výrazně vyvinuty, může mít naše konání negativní dopad na přírodu. Klíčovou je totiž charakteristika pátá – environmentální vědomí, vyúsťující v environmentální chování. Tedy k vědomým volbám v rámci každodenního života za předpokladu, že známe dopady našich běžných činností. Nediílnou součástí je tedy určité „environmentální vzdělání“. Zjednodušeně řešeno: velmi často se může stát, že člověk s dobrými úmysly a dobře rozvinutým vztahem k přírodě nedomyšlí environmentální dopady svého běžného konání (nejčastěji stravování, nakupování, cestování, zábava atd.) a jeho ekologická stopa může být značná. O takovém člověku nemůžeme říci, že „nemá rád přírodu“ nebo že by ji chtěl záměrně poškozovat. Vše je totiž ztíženo z důvodu globalizace nepřímými projevy a skrytými důsledky v zeměpisně vzdálených oblastech. Dotyčný tak o tom ani nemusí vůbec vědět.

Kniha rovněž zkoumá, co všechno nám ještě v našem proenvironmentálním chování stojí v cestě. Zajímavý je popis tzv. sociálních pastí: „Každý může přiložit ruku k dílu, ale jen málokdo to udělá. Proč? Protože dochází k rozptýlení odpovědnosti, kdy si hodně lidí říká: Když se to týká tolika lidí a nikdo nic nedělá, tak proč bych to měl řešit zrovna já?“.

Osobně jsem při čtení hlubších ekopsychologických souvislostí cítil jednoznačné paralely i pro dílčí problémy. Kniha tedy přináší i odpovědi pro konkrétnější tázání: Proč mají lidé rádi zvířata, a přesto je týrají ve velkochovech? Proč lidé mají rádi stromy, a přesto se jich zbavují?

Pokud i vás zajímají odpovědi nejen na uvedené otázky, tato kniha je rozhodně doporučeníhodná. A to nejen proto, že je svého druhu a tematicky jedna z mála, která vyšla. -jj-

Prosincové zastavení

„Ochraňuj tu dívku v maléru,
nezraňuj váš křehký cit, co v srdci sídlí,
z početí nedělej aféru,“
řekl anděl, co do snu vlít' a mával křídly...

Prosinec: Mikuláš, Vánoce, křídla anděla, plná panděra... A už je to tady zase. Pro někoho čirá radost a posvátné pocity, pro někoho únava a těžký žaludek, někdy a někde romantika a staré tradice, jindy a jinde nevkusně sentimentální, patetická patlanina... a je toho víc a víc a o nějakém mávání křídel nemůže být ani řeči... A pak najednou nějaký amatér ze Strakonice (konkrétně pan Marek Jindrák) složí svůj vlastní text o dívce v maléru, a jak to v tom Betlémě vlastně bylo (jestli jste zvědaví, plný text najdete [zde](#)), dá na zeď plakát na vánoční koncert amatérské hudební skupiny a kytaru do futrálu a jde tu písničku zazpívat ještě i jiným lidem dobré vůle. A jinde někdo jiný udělá něco podobného... a ona najednou tam ta dobrá vůle je... A už je to tady zase: kouzlo Vánoc... Přece jenom... A taky kouzlo zimní přírody, pro ty, kdo nesedí o svátcích celou dobu jen u televize, ale dívají se na svět rovnou, očima, nebo, kdybych chtěla být taky aspoň trochu patetická, tak třeba i srdcem... -ah-

Foto -ah-

Listovka

Píšeme o přírodě a pro přírodu

Docela často se setkáváme s tím, že se někdo vrátí ke starým číslům našeho časopisu a buď na papíře, nebo na internetu je projde třeba i celá znovu. Případně se zaměří na jednotlivosti a porovná je s tím, co píšeme dnes. Víme o tom z rozhovorů s vámi i ze záznamů výpůjčního systému pobočky ŠK Za Parkem. Přesně to odpovídá tomu, co bylo před pěti lety v době našich začátků naším záměrem a co jsme měli na mysli při vzniku všech dosavadních šedesáti čísel - a sice, že Kompost není ani tak časopisem, jako spíše sborníkem psaným na pokračování. Přáli bychom si, aby každé jednotlivé číslo bylo nadčasové a mohlo obstát samo o sobě (v případě, že přijde do ruky někomu, kdo nás zatím nezná, apod.) a zároveň aby všechna dohromady tvořila kompaktní celek. Určité nejasnosti a rozpory v něm samozřejmě jsou, protože jsme jen lidi a při nejlepší vůli psát co nejlépe jsme omylní a navíc silně omezení časem (tím spíš, že nejde o profesní, ale o dobrovolnickou záležitost), ale i tak věříme, že v zásadě se nám to daří, být aspoň v hlavních tématech konzistentní. Dosavadní kladné ohlasy čtenářů nám to víceméně potvrzují a i do budoucna bychom vás chtěli poprosit o totéž, co jsme naznačili už v lednu 2012 - abyste nám naši aktivitu opláceli a při objevení jakékoliv nesrovnalosti nám dali vědět.

Foto -jj-

Jemné. Jak lze hájit tuto cestu bez hádání a pomocí jednoduchých a srozumitelných informací v případě sporů v našem okolí, jak můžeme sami u sebe přehodnotit nejrůznější předsudky, jak se vyznat v nepřehledném množství zpráv a názorů, jimiž jsme ze všech stran zahrnováni, atd. atd.

Ke slovům "**Sami, nebo s vámi?**" z prvního čísla bychom teď po pěti letech rádi připojili další slogan, který je, jak doufáme, po celou dobu naší práce pravdivý: "**Kompost - časopis, který šetří váš čas**". Snažíme se být aktivními občany, kteří nenechávají stav našeho okolí na náhodě nebo na práci druhých, ale sami se snaží jej v dobrém ovlivňovat - a naše zkušenosti předáváme vám, abyste nemuseli opakovat

naše přehmaty a nepřesnosti a mohli rovnou navázat na to, co se nám osvědčilo. Také v tom, co se nám donese odjinud, se snažíme vyznat natolik dobře, abychom odfiltrovali mylné nebo dokonce i úmyslně překroucené informace a ušetřili tak tuto snahu vám ostatním, pokud by pro vás byla příliš náročná, nebo se s vámi doplňovat, pokud se pokoušíte o to samé. Kdo z vás si také vyzkoušel vyjít v tom z vlastního soukromí a "nést kůži na trh", sám dobře ví, jak silný pocit zodpovědnosti je s tím spojen a jak je někdy těžké udržet si dostatek energie a optimismu. Je to ale i velká škola života a vždycky je podle našeho lepší být v ní "uvnitř", než jen obcházet kolem, nadávat nebo lamentovat a pasivně čekat, co bude.

Velmi si vážíme toho, že jste v tom s námi zajedno a věnujete každý měsíc dvě tři hodiny na přečtení informací, našich i těch, na které odkazujeme, že o nich přemýšlíte, srovnáváte je s dalšími a hlavně: že se snažíte je využít ve vašem každodenním životě a že je zprostředkujete i dál, pokud se osvědčují. Do budoucna máme v plánu pokračovat ve stejném duchu, protože námětů máme ještě dost a dost, nehledě na hotové texty, už teď připravené do zásoby. To ale neznamená, že bychom si chtěli vystačit bez vašeho příspěví - jak jsme zdůraznili už mockrát, velmi bychom přivítali spolupráci s větším počtem dalších autorů, pravidelných i příležitostných. Píšeme o přírodě a pro přírodu, největším vzorem je nám právě ona sama, a tak nechceme napodobovat něco na způsob smrkových monokultur, ale naopak biodiverzitu kvalitních ekosystémů.

-ah-

Zdraví a strava

Konzervace zeleniny

Další lekce kurzů zdravého vaření byla věnována zdravým způsobům konzervace zeleniny - zejména těch, které využívají mléčného kvašení. Tedy rychlého postupu relativně šetrné konzervace zachovávající velký podíl zdraví prospěšných živin.

Pickles

Ingredience: 15 g soli, 1 kg zeleniny – např:

500 g bílého zelí, 300 g mrkve, 200 g cibule nebo

600 g červeného zelí, 250 g červené řepy, 150 g červené cibule

Postup přípravy: Zelí nakrouháme, cibule nakrájíme na slabá půlkolečka, kořenovou zeleninu nastrouháme nahrubo. 1 kg zeleninové směsi smícháme s 15 g soli. Směs několikrát silou promačkáme tak, aby zelenina začala pouštět šťávu. Můžeme přidat libovolné koření. Směs i se šťávou plníme vysterilizované zavařovací sklenice, keramické nádoby nebo speciální nádoby na pickles. Směs v otevřených zavařovacích sklenicích zatížíme menší sklenicí naplněnou vodou tak, aby byla zelenina pod hladinou šťávy. Sklenice umístíme na táč nebo plech, protože budou přetékat. Necháme kvasit 4 – 5 dní v místnosti se stálou teplotou kolem 20 °C. Poté zavíčkuje a přendáme do lednice, kde se kvašení zastaví a pickles vydrží několik týdnů.

Rychle kvašená zelenina

Ingredience: libovolná tvrdá zelenina (ředkvičky, květák, brokolice, mrkev...), voda (1 l), sůl (lžíce)

Postup přípravy: Vodu se solí v uvedeném poměru krátce povaříme a necháme vychladnout na 40 °C. Zeleninu omyjeme, nakrájíme na menší kusy a plníme jí vysterilizované zavařovací sklenice. Zalijeme teplou vodou až po okraj, zavíčkuje a necháme asi 3 dny kvasit do mléčného zakalení vody. I s nálevem přemístíme do lednice, kde se kvašení zastaví a zelenina vydrží několik týdnů.

Foto -jj-

Kimči

Ingredience: Zelenina - hlávka čínského zelí (asi 1,5 kg), půl pórku, 2 mrkve, polovina bílé ředkve, 80 g soli

Rýžový rozvar – 250 ml vody, 50 g rýžové mouky, 50 g hnědého cukru

Pasta – 30 g zázvoru, 30 g česneku, menší cibule, 100 ml sójové omáčky, lžíce sladké papriky, chilli paprička

Postup přípravy: Pekingské zelí nakrájíme na proužky, propláchneme a smícháme se solí. Během hodiny několikrát promačkáme rukama. Slijeme a propláchneme čistou vodou. Smícháme s pórkem pokrájeným na tenké proužky a nahrubo nastrouhanou mrkví a bílou ředkví.

Na rýžový rozvar rozmícháme rýžovou mouku ve vodě, za častého míchání uvedeme k varu, přidáme cukr a krátce povaříme. Všechny ingredience na pastu umixujeme dohladka. Pastu smícháme s vychladlým rozvarem a vše poté se zeleninou. Plníme do zavíracích nádob a necháme v místnosti se stálou teplotou kolem 20 °C kvasit asi 3 dny. Poté přemístíme do lednice, kde se kvašení zastaví a Kimči vydrží několik týdnů. Před konzumací posypeme sezamovým semínkem.

Ovesné zelňáky – plech

Ingredience: jemné ovesné vločky (3 šálky), voda (1,5 šálku), kysané bílé zelí (2 šálky), sůl (2 lžičky), kmín (lžice), 4–5 stroužků česneku, rostlinný olej

Postup přípravy: Ovesné vločky zalijeme vroucí vodou a dobře promícháme na hustou kaši. Přidáme kysané zelí, z kterého jsme vymačkali vodu, ochutíme solí, kmínem a sušeným česnekem. Propracujeme a těsto vymačkáme na olejem vymazaném plechu do placky. Pečeme cca 45 min. na 180 °C a necháme vychladnout. -jj-

K pětiletému výročí Kompostu dorazil od naší ilustrátorky Ivany Jonové společně s přáním tento obrázek. Byli jsme moc potěšeni a uzavíráme jím nejen toto číslo, ale pomyslně i naši první „pětiletku“.

Kresba Ivana Jonová

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Josefa Volfová, Tomáš Smrž, Helena Vašková, Ivana Bůbalová, Eva Remišová, Ondřej Kofroň

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2016

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE